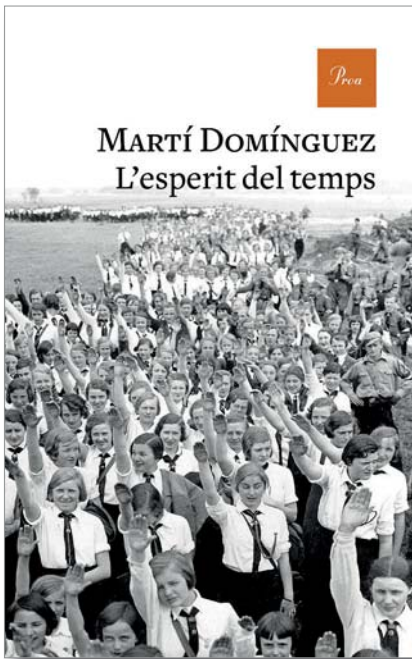

Tria personal

per Vicenç Llorca

Martí Domínguez

L'esperit del temps

Proa, Barcelona, 2019.

En la seva darrera novel·la, *L'esperit del temps*, Martí Domínguez s'endinsa en un tema de gran actualitat: la responsabilitat del científic davant de la societat i de la història. I ho fa abordant un tema ben espinós: la col·laboració d'alguns científics amb les idees eugenèsiques al segle XX. D'aquesta manera, l'obra parteix del testimoni d'un metge nazi d'origen vienès que es troba, l'agost de 1944, en un camp de concentració soviètic a Kírov, a un centenar de quilòmetres de Moscou. Sabem el seu nom a través del comandant de la presó que, en un moment determinat, li diu en rus Adolfovítz. La finalitat d'aquell

camp és la desnazificació dels qui s'hi troben presos. Contar-ho tot per redimir-se és la proposta que rep a punta de pistola, de manera que el protagonista elabora unes notes sobre la seva vida en primera persona a través de les quals el lector coneixerà de primera mà algunes de les pràctiques que el nazisme va posar en marxa per millorar la raça ària. La paradoxa és que el protagonista rebrà anys més tard el premi Nobel, tot un símbol de la impunitat històrica d'aquesta col·laboració entre ciència i horror. Com a conseqüència, l'eix temàtic se centra en el duet conceptual compost per la culpa i la redempció.

Sens dubte, un dels aspectes que vol subratllar l'autor és el fet de desmuntar la falsedat segons la qual hi va haver una ignorància sobre els fets que estaven succeint, o que es tractava de dèries de quatre folis.

En la figura del metge naturalista, Domínguez desvetlla la realitat que el món universitari germànic va ser còmplice dels programes eugenèsics planejats des del nazisme i, per tant, que l'acadèmia va fonamentar les idees per a la millora de la raça que preconitzava Hitler. Ens ho deixa clar el protagonista: «Em vaig afiliar al partit nazi tan aviat com fou possible.» I anys més tard, al començament dels anys setanta, declararà: «Soc l'únic nazi Premi Nobel. I l'únic Premi Nobel que haja participat en un genocidi.»

A *L'esperit del temps*, Domínguez adverteix sobre els perills d'una cièn-

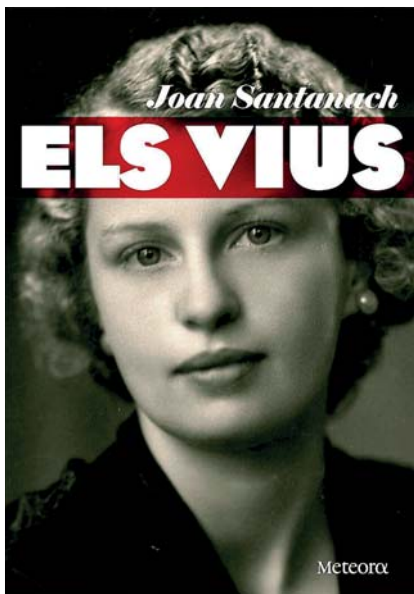
cia sense control ètic i sobre els límits mateixos del coneixement davant els valors humans. I ho fa entrant en citacions literàries de gros calibre, com la recreació d'un dels moments de la novel·la de Primo Levi *Si això és un home*. En el capítol «El cant d'Ulisses» explica com en el camp de concentració li ve a la memòria el cant XXVI de l'Infern de la *Divina Comèdia*. La lectura homèrica a través de Dant alleugereix el dolor humà. En la novel·la de Domínguez, el metge parla en una conversa de la ciutat de Wetzlar, on Goethe es va inspirar per escriure *Werther*. «Hi vaig insistir, perquè el simple fet de recordar aquells bocins de cultura, al bell mig d'aquell escenari devastador, era per a mi com un bàlsam inesperat i esperançador.» I és que la literatura s'erigeix com «una mena d'aixopluc espiritual on refugiar-me i trobar conhort i esperança».

Joan Santanach

Els vius

Meteora, Barcelona, 2019.

Joan Santanach (Barcelona, 1973) és conegut per la seva tasca universitària com a medievalista. Coordinador de l'editorial Barcino i comissari de l'Any Lull el 2016, ha fet un pas cap a la prosa de ficció amb la novel·la *Els vius*. S'hi narra la història de la Carmen Orriol. Casada amb un coronel que es va mantenir fidel a la República, queda vídua a causa de l'afusellament del seu marit el 1936. Amb una filla petita, ha de fer front

Amb una prosa molt ben treballada, Santanach opta per establir una estructura fragmentada en què s'alternen la primera i la tercera persona. Així, al fil narratiu omniscient es contraposen directament les veus de la Carmen i en Martí. I és que en la proposta estructural de l'obra rau un altre dels encerts de Santanach. Amb aquesta tècnica aconsegueix culminar el retrat d'una societat freda en què els personatges es mouen en un medi moral marcat per la indiferència. En aquest marc, l'únic que sembla important és romandre viu i fer el possible per perpetuar aquesta situació. Amb això, l'autor aborda els fets de la Guerra Civil espanyola i de la postguerra des del camp mental d'uns personatges pertanyents a cercles socials diferents —la dels teòrics vencedors— dels que hem conegut a través d'altres novel·les. Des d'una altra perspectiva, com en el cas d'Antoni Munné-Jordà a *Dins el riu, entre els joncs* i que vam comentar en aquesta secció, ens trobem davant d'un enriquiment de registres de la novel·la catalana a l'hora de tractar el període de postguerra. Joan Santanach signa amb *Els vius* un magnífic debut literari.

Margarida Casacuberta
Víctor Català, l'escriptora emmascarada

L'Avenç, Barcelona, 2019.

Amb el pas dels anys, lectors i crítics han situat dues autores en l'epicentre del cànon literari català: Caterina

a la duresa de la postguerra. Tanmateix, la derrota de Hitler provoca un canvi d'estratègia en el règim franquista. En aquest context, en Martí, un grum català d'un hotel de Santander, assistirà a uns fets que acabaran essent determinants per al futur de la Carmen.

D'aquesta manera, es vertebrava un dels temes principals de l'obra: la supervivència en condicions adverses. Per arribar a la condició de vius, cal lluitar en un medi hostil. I això lliga amb un altre tema important: l'assetament del franquisme en totes les dimensions de la societat espanyola de postguerra. Des d'aquest angle, la novel·la posa de manifest les contradiccions d'una societat hipòcrita, que manté una doble moral en nombrosos aspectes de la vida personal i col·lectiva.

Albert i Mercè Rodoreda. Podem afirmar, doncs, que la literatura catalana ha contribuït significativament a la constitució d'una literatura de dona, en consonància amb un dels fenòmens de la literatura universal del segle XX.

En aquest context, cal comprendre l'aportació de Mita Casacuberta a *Víctor Català, l'escriptora emmascarada*, un assaig molt ben documentat i de lectura agradable que permet acostar el lector a una de les figures cabdals de la nostres lletres. Precisament, la idea d'emmaskament és el fil conductor que fa servir Casacuberta a través de les seves pàgines. Així, al començament, evoca l'entrevista que Baltasar Porcel li fa el 1965 i en què resta perplex davant la màscara que l'autora ha forjat al llarg de la seva vida. L'estudiosa s'enfronta